

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Jarząbek

Protokolant: st. sekr. sąd. Dominika Kołpa

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 maja 2022 r. w Warszawie

sprawy E. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o wszczęcie postępowania w przedmiocie ustalenia prawa do rekompensaty

na skutek odwołania E. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 16 września 2021r. znak (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

E. K. 25 października 2021 r. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z 16 września 2021 r. w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania w przedmiocie przyznania rekompensaty. Odwołujący zarzucił organowi rentowemu błędne uznanie, że w niniejszej sprawie nie zachodzą żadne przesłanki uzasadniające wszczęcie postępowania w celu ponownego rozpatrzenia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach, gdyż nie przedłożył żadnych nowych dokumentów mających wpływ na prawo lub wysokość świadczenia, a także bezzasadne przyjęcie, że ubezpieczonemu nie przysługuje rekompensata, gdyż nie złożył wniosku w tym zakresie oraz, że skorzystał z emerytury w obniżonym wieku, gdy faktycznie taki wniosek został złożony i ubezpieczony nigdy nie skorzystał z emerytury w obniżonym wieku. E. K. wniósł w związku z tym o uznanie, że wniosek o przyznanie emerytury złożony w dniu 30 sierpnia 2017 r., ponowne ustalenie kapitału początkowego oraz wysokości emerytury z rekompensatą od 30 sierpnia 2017 r. oraz o wyrównanie różnicy między emeryturą pobraną, a należną wskutek nieuwzględnienia wniosku ubezpieczonego. Odwołujący uzasadnił swoje stanowisko przytaczając okoliczności, które stanowiły podstawę odmowy przyznania mu prawa do rekompensaty w decyzji z 22 września 2017 r., a także odnosząc się do art. 114 ustawy emerytalnej, którym w ust. 1 wymienia przesłanki umożliwiające wszczęcie postępowania dotyczącego ustalenia prawa lub wysokości świadczenia. Ubezpieczony przywołał również ust. 1f ww. przepisu, zgodnie z którym nie stosuje się przepisu ust. 1e w sytuacji, gdy w wyniku uchylecia lub zmiany decyzji z przyczyn określonych w ust. 1 osoba zainteresowana nabydzie prawo do świadczenia lub świadczenie w wyższej wysokości. Zdaniem odwołującego, powyższy przepis znajduje zastosowanie w jego przypadku, ponieważ z hipotetycznego obliczenia wysokości emerytury z rekompensatą, świadczenie to wyniosłoby od 1 sierpnia 2017r. 5 948,49 zł, a od 1 marca 2018 r. – 6 125,76 zł miesięcznie, czyli byłoby wyższe niż dotychczas (odwołanie k. 3-5 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. K. urodził się (...) Od 1 września 1972 r. do 30 sierpnia 2017r. był zatrudniony w (...) w O.-Ś.. Od 1 września 1972 r. do 27 października 2014 r. wykonywał pracę w warunkach szczególnych – narażających na działanie promienia jonizującego oraz narażających na działanie pól elektromagnetycznych w zakresie od 0,1 do 300 000 MHz w strefie zagrożenia, określonych w Wykazie A, Dział XIV poz. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (bezsporne, a nadto świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach k. 13 a.r.).

Decyzją z 19 listopada 2014 r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. przyznał E. K. emeryturę od dnia 1 listopada 2014 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Wypłatę świadczenia zawieszono, ponieważ ubezpieczony kontynuował zatrudnienie w (...). Ubezpieczony nie zaskarżył tej decyzji (decyzja z 19.11.2014 r. k. 27-29 a.r.).

Po zakończeniu stosunku pracy z dniem 30 sierpnia 2017 r. ubezpieczony wniósł o podjęcie wypłaty emerytury, wnosząc jednocześnie o wypłatę emerytury z rekompensatą, uzasadniając to nieskorzystaniem z przejścia na wcześniejszą emeryturę. Decyzją z 22 września 2017 r. organ rentowy ustalił wysokość i podjął wypłatę emerytury od 1 sierpnia 2017 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Świadczenie wyniosło 4.903,52 zł brutto miesięcznie. Organ rentowy wskazał w decyzji, że rekompensata przysługuje przy ustalaniu prawa do emerytury na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej, tj. po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, jednak ubezpieczony nigdy nie złożył takiego wniosku. Prawo do rekompensaty nie będzie przysługiwało mu nawet w przypadku złożenia wniosku o rekompensatę, ponieważ korzystał z prawa do emerytury w obniżonym wieku – decyzją z 19 listopada 2014 r. przyznano mu emeryturę na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, zawieszając jej wypłatę z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia (decyzja z 22.09.2017 r. k. 43-45 a.r.).

E. K. odwołał się od powyższej decyzji do Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie. Wyrokiem z 18 lutego 2019 r. (VII U 1533/17) ww. Sąd oddalił odwołanie. Sąd Apelacyjny w Warszawie w dniu 12 kwietnia 2021 r. wyrokiem w sprawie o sygn. akt III AUa 675/19 oddalił apelację E. K.. Sąd II instancji w uzasadnieniu wyroku podkreślił, że w aktach rentowych znajduje się wypełniony na właściwym formularzu i podpisany przez E. K. wniosek z 30 października 2014 r. o przyznanie emerytury, na skutek którego wydano decyzję z 19 listopada 2014 r. Pomimo prawidłowego doręczenia tej decyzji, pouczenia o środkach zaskarżenia, nie została ona przez ubezpieczonego w jakikolwiek sposób zakwestionowana aż do 2017 roku. Prawomocność powyższej decyzji w toku postępowania wywołanego odwołaniem od decyzji z 22 września 2017 r. nie budziła żadnych wątpliwości, a okoliczności związane z wolą ubezpieczonego podczas składania wniosku o emeryturę w 2014 r. pozostawały bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie o sygn. akt VII U 1533/17 (wyrok z 18.02.2019 r. k. 83, wyrok z 12.04.2021 r. k. 128, uzasadnienie wyroku k. 137-158 – akt o sygn. VII U 1533/17).

Ubezpieczony w dniu 6 sierpnia 2021 r. złożył wniosek o wznowienie postępowania, wnosząc o uchylenie i ponowne ustalenie prawa do emerytury i jej wysokości ustalonych w decyzjach z 19 listopada 2014 r. znak: (...) o przyznaniu emerytury, z 22 września 2017 r. znak: (...) o ustaleniu wysokości i podjęciu wypłaty emerytury i z 27 października 2017 r. o ponownym ustaleniu kapitału początkowego oraz o przyznanie mu rekompensaty za okres pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze.

E. K. oparł swój wniosek na następujących okolicznościach:

- 1) składając formularz „Wniosek o emeryturę” w październiku 2014 r. ubezpieczony nie miał intencji uzyskania emerytury – decyzji o mocy prawnej, lecz wyłącznie informacji o wysokości przyszłej emerytury;
- 2) organ rentowy wydając decyzję z 19 listopada 2014 r. nie wiedział o tym, że odwołujący został wprowadzony w błąd przez pracownika ZUS, który wręczył E. K. formularz, informując, że jego wypełnienie będzie skutkowało uzyskaniem informacji o wysokości przyszłej emerytury, a jednocześnie jego złożenie nie będzie rodziło skutków prawnych;
- 3) organ rentowy błędnie pouczył odwołującego o skutkach złożenia wniosku w 2014 r., a następnie błędnie zinterpretował jego wniosek, co skutkowało przyznaniem emerytury;

4) organ rentowy nie uwzględnił faktu, że E. K. przysługuje rekompensata na zasadzie art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych (wniosek k. 65-69 a.r.).

Skarżoną decyzją z 16 września 2021 r. znak: (...) organ rentowy odmówił wszczęcia postępowania w sprawie ustalenia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że decyzją z 19 listopada 2014 r. na wniosek ubezpieczonego przyznano mu prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej, zaś decyzją z 22 września 2017 r. podjęto jej wypłatę od 1 sierpnia 2017 r. bez rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Zakład wskazał, rekompensata przysługuje przy ustalaniu prawa do emerytury na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej, po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. W związku z tym prawo do rekompensaty nie przysługuje E. K., gdyż skorzystał z prawa do emerytury w obniżonym wieku. ZUS nie stwierdził istnienia żadnej z przesłanek uzasadniających wszczęcie postępowania w celu ponownego rozpatrzenia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach, ponieważ we wniosku z 10 sierpnia 2021 r. E. K. nie przedłożył żadnych nowych dokumentów mających wpływ na prawo lub wysokość świadczenia (decyzja z 16.09.2021 r. k. 71 a.r.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie ww. dowodów, mając na uwadze, że nie był on sporny między stronami niniejszego postępowania. Dowodów z dokumentów żadna ze stron nie kwestionowała, a Sąd z urzędu nie znalazł podstaw do tego, aby odmówić im wiarygodności i mocy dowodowej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Spór w przedmiotowej sprawie koncentrował się wokół prawidłowości odmowy przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wszczęcia postępowania w sprawie przyznania E. K. prawa do rekompensaty w związku ze stażem pracy w warunkach szczególnych.

Stosownie do art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2022, poz. 504, dalej jako ustawa emerytalna), w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli:

- 1) po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość;
- 2) decyzja została wydana w wyniku przestępstwa;
- 3) dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności faktyczne, okazały się fałszywe;
- 4) decyzja została wydana na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego przez osobę pobierającą świadczenie;
- 5) decyzja została wydana w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostało następnie uchylone, zmienione albo stwierdzono jego nieważność;
- 6) przyznanie świadczeń lub nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego.

Przewodnią zasadą postępowania decyzyjnych w sprawach przyznawania i wypłaty świadczeń jest obciążenie zainteresowanych obowiązkiem dołączania do wniosku przedkładanego organowi rentowemu dowodów uzasadniających powstanie prawa do świadczenia. Obowiązkiem temu E. K. nie sprostał, bowiem złożony przez niego w dniu 6 sierpnia 2021 r. wniosek nie zawiera okoliczności, które skutkowałyby przyznaniem świadczenia w postaci rekompensaty.

Jak wynika z definicji ustawowej zawartej w art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1340, dalej ustawa pomostowa), - przewidziana w niej rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Przy czym, na podstawie art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 15 lat. Równocześnie, stosownie do art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Przepisy te muszą być odczytywane łącznie i rozważając prawo do rekompensaty, nie można tracić z pola widzenia jej odszkodowawczego charakteru określonego powołaną definicją.

Z przytoczonej definicji rekompensaty jednoznacznie wynika, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się piętnastoletnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, czyli zarówno emerytury w trybie art. 184 ustawy emerytalnej, jak i emerytury pomostowej. Inaczej mówiąc, można przyjąć, że fakt wykonywania przez 15 lat pracy w warunkach szczególnych (niezależnie od innych warunków ustawowych) może skutkować uzyskaniem prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym lub zastępującej ją emerytury pomostowej lub rekompensaty, gdy nie ma się prawa do żadnego z tych świadczeń ze względu na zapisy ustawowe. Otóż bowiem z definicji rekompensaty wynika, że jest ona kierowana do tych ubezpieczonych, którzy wskutek wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych – zawężającej krąg uprawnionych do tego świadczenia w stosunku do zakresu podmiotowego poprzedniej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze – i następnie braku możliwości skutecznego ubiegania się o emeryturę w wieku obniżonym, przy wykazaniu spełnienia warunku wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zawartej w art. 32 i 46 ustawy emerytalnej – wobec wygaszania powyższego świadczenia – utracili możliwość ubiegania się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, jak i dodatkowo nie nabeżdą uprawnień do emerytury pomostowej. Sąd zauważa ponadto, że ustawodawca, ustanawiając prawo do rekompensaty, wprost wprowadził wynikającą z art. 21 ust. 2 ustawy przesłankę negatywną, jaką jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tym kontekście należało zatem stwierdzić, że o nabyciu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego stanowi art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, przewidujący powstanie prawa do świadczeń z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczeń, w tym do emerytury, należy zaś wiązać ze spełnieniem ustawowych warunków nabycia tego prawa i równocześnie nie można nabycia prawa utożsamiać z przyznaniem i wypłatą świadczenia, którą to kwestię reguluje art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Zdaniem Sądu uzasadniony jest więc pogląd, że rekompensata nie przysługuje każdemu ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w wieku obniżonym niezależnie od realizacji takiego uprawnienia, bowiem nie zostaje w takim przypadku wykazane poniesienie szkody poprzez działania ustawodawcy, zmieniającego system emerytalny (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 14.09.2021 r., III AUa 88/21, LEX nr 3271661). Teza ta ma zaś swoją wagę dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Bezsporne jest przy tym, że E. K. wykonywał pracę w warunkach szczególnych w wymiarze przekraczającym 15 lat, począwszy od 11 września 1972 r., tj. przez okres w całości mieszczący się przed dniem 1 stycznia 1999 r., a także osiągając wiek 60 lat legitymował się okresem składkowym i nieskładkowym w wymiarze ponad 25 lat. W związku z powyższym, odwołujący mógł skutecznie ubiegać się o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych, przy odpowiednim zastosowaniu art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej, co zresztą uczynił, składając w dniu 3 listopada 2014 r. wniosek o emeryturę, nawet jeśli jego intencje były inne. Tego typu konstatacja jednoznacznie wskazuje, że w stosunku do wnioskodawcy nie można stanowczo stwierdzić, że utracił on możliwość nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych – takie uprawnienie mu przysługiwało, czego wyrazem jest decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 19 listopada 2014 r. znak: (...).

Na poparcie przedstawionego stanowiska przywołać należy, za Sądem Okręgowym, motywy zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r. (III UK 88/17). I tak, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego wyroku stwierdza, iż – co już wcześniej zostało podniesione – zgodnie z ustawową definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu – jak słusznie podnosi Sąd Najwyższy – jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy on natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że również regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych potwierdza taki sposób rozumienia omawianej rekompensaty. O ile bowiem w ust. 1 przewiduje on pozytywną przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, którą stanowi legitymowanie się co najmniej piętnastoletnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które przy spełnieniu pozostałych warunków dawałoby przecież podstawę do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym według dotychczas obowiązujących przepisów, o tyle w ust. 2 wymienia także przesłankę negatywną, stanowiąc, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Łączne odczytanie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje więc, że w drugim z wymienionych przepisów nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie emerytalno-rentowej. Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów – w ocenie Sądu Najwyższego – stanowi bowiem ową szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego (art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych). Sąd Najwyższy trafnie przy tym podkreśla, że zarówno art. 2 pkt 5, jak i art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych posługują się tym samym pojęciem nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, przy czym pierwszy z nich mówi o utracie możliwości nabycia tego prawa jako jednym z (pozytywnych) elementów definicji rekompensaty, natomiast drugi z tych przepisów uznaje nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emerytalnej za negatywną przesłankę prawa do rekompensaty. Kluczowa dla rozstrzygnięcia kwestii, kto może skutecznie ubiegać się o prawo do rekompensaty, a kto tego prawa zostanie pozbawiony, jest zatem – według Sądu Najwyższego - prawidłowa wykładnia pojęcia „nabycie prawa do emerytury”, przy dokonywaniu której bez wątpienia pomocne będą odnoszące się do tego pojęcia wypowiedzi doktryny oraz orzecnictwa. Tak w doktrynie jak i w judykaturze wyodrębnia się zaś nabycie prawa in abstracto (w wyniku kształtującego działania norm prawnych na sferę prawną ich adresatów, którego istota wyraża się w tym, że spełnienie warunków określonych hipotezą normy prawnej w sposób konkretny, sprawdzalny i pozytywny sprawia, iż dyspozycja normy znajduje zastosowanie jako czynnik automatycznie kształtujący sferę prawną określonych podmiotów) oraz nabycie prawa in concreto (na podstawie decyzji administracyjnych dotyczących osób indywidualnie chronionych). W ubezpieczeniach społecznych regułą jest przy tym kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Dlatego też, prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych powstają z zastosowaniem mechanizmu ich nabywania in abstracto (por. R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007, s. 13-44 oraz K. Ślebzak: Ochrona emerytalnych praw nabytych, Warszawa 2009, s. 74-95 i powołana tam literatura oraz orzecnictwo). Generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia, ustanawia art. 100 ust. 1

ustawy emerytalnej. Regulację tę rozumie się natomiast w ten sposób, że jeżeli wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury (lub renty) zostały spełnione, to prawo do świadczenia powstaje, nawet gdy nie został złożony wniosek o jego przyznanie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14, oraz z dnia 18 lutego 2015 r., I UK 225/14, OSNP 2016 Nr 11, poz. 141). Nabycie prawa in abstracto nie aktualizuje natomiast obowiązku instytucji ubezpieczeniowej do ustalenia i realizacji świadczenia, bez uprzedniego podjęcia przez ubezpieczonego stosownej czynności, tj. złożenia wniosku emerytalnego (rentowego), przez którą to czynność wnioskodawca ujawnia się jako uprawniony do świadczenia i zainteresowany jego realizacją. Przewidziany w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej wniosek o świadczenie nie jest zatem elementem układu warunkującego nabycie prawa do emerytury, gdyż ten jest zawarty w przepisach ustawy określających warunki do przyznania tego świadczenia. Jak zauważył Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 grudnia 2000 r. (III ZP 2/00), wniosek o przyznanie świadczenia stanowi jedynie żądanie realizacji powstałego ex lege prawa. Moment złożenia wniosku ma natomiast znaczenie dla określenia początkowej daty uruchomienia wypłaty emerytury lub renty. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, świadczenia wypłaca się bowiem poczynając od dnia powstania prawa do nich, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Ukształtowana tym przepisem relacja między nabyciem prawa do świadczenia a jego realizacją wyklucza możliwość wstecznego wypłacania emerytury lub renty, tj. za okres po nabyciu prawa do świadczenia a przed złożeniem wniosku o jego realizację, co ma zapobiegać zjawisku kapitalizacji świadczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6.09.2011 r., I UK 86/11). Skoro nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy, z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UZP 3/11). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Zatem istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Podsumowując ten wątek rozważań, Sąd Najwyższy zasadnie podniósł, iż rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje osobie, która ex lege nabyła prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, chociażby nie złożyła wniosku o to świadczenie i nie uzyskała prawa do niego potwierdzonego decyzją organu rentowego.

W ocenie Sądu, fakt nabycia przez E. K. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnej, której wyrazem było przyznanie ubezpieczonemu powyższego świadczenia w decyzji z 19 listopada 2014 r., stanowi negatywną przesłankę do przyznania mu rekompensaty. Tym samym, Sąd ocenił, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 16 września 2021 r. o odmowie wszczęcia postępowania wznowieniowego była prawidłowa – E. K. nie wykazał bowiem istnienia nowych przesłanek, które mogłyby prowadzić do przyznania mu prawa do rekompensaty.

Z tych też względów Sąd Okręgowy orzekł o oddaleniu odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. zgodnie z sentencją wyroku.